ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ - ਸਬਦ ੧

ਜੌ ਰਾਜੁ ਦੇਹਿ ਤ ਕਵਨ ਬਡਾਈ ॥

ਰਾਗੁ ਗੂਜਰੀ, ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ੫੨੫

ਜੌ ਰਾਜੁ ਦੇਹਿ ਤ ਕਵਨ ਬਡਾਈ ॥
ਜੌ ਭੀਖ ਮੰਗਾਵਹਿ ਤ ਕਿਆ ਘਟਿ ਜਾਈ ॥੧॥
ਤੂੰ ਹਰਿ ਭਜੁ ਮਨ ਮੇਰੇ ਪਦੁ ਨਿਰਬਾਨੁ ॥
ਬਹੁਰਿ ਨ ਹੋਇ ਤੇਰਾ ਆਵਨ ਜਾਨੁ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਸਭ ਤੈ ਉਪਾਈ ਭਰਮ ਭੁਲਾਈ ॥
ਜਿਸ ਤੂੰ ਦੇਵਹਿ ਤਿਸਹਿ ਬੁਝਾਈ ॥੨॥
ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲੈ ਤ ਸਹਸਾ ਜਾਈ ॥
ਕਿਸੁ ਹਉ ਪੂਜਉ ਦੂਜਾ ਨਦਰਿ ਨ ਆਈ ॥੩॥
ਏਕੈ ਪਾਥਰ ਕੀਜੈ ਭਾਉ ॥
ਦੂਜੈ ਪਾਥਰ ਧਰੀਐ ਪਾਉ ॥
ਜੇ ਓਹੁ ਦੇਉ ਤ ਓਹੁ ਭੀ ਦੇਵਾ ॥
ਕਹਿ ਨਾਮਦੇਉ ਹਮ ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵਾ ॥੪॥੧॥

ਸਾਰ: ਖ਼ਿਤਾਬ ਅਤੇ ਅਹੁਦੇ ਸਾਡੇ ਸਵੈ-ਮੁਲ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ; ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਅਦਭੁਤ ਸੁੰਦਰਤਾ ਸਾਹਮਣੇ ਅਮੀਰ ਅਤੇ ਨਿਰਬਲ ਦੋਨਾਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰ ਮਹੱਤਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੂਰਜ ਮਹਿਲ ਵਿਚ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਜੋ ਨਿੱਘ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਉਹੀ ਨਿੱਘ ਭਿਖਾਰੀ ਆਪਣੀ ਕੁਲੀ ਵਿਚ ਵੀ ਮਾਣਦਾ ਹੈ। ਰੇਸ਼ਮੀ ਪਹਿਰਾਵੇ ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਦੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੁਰਾਣੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਕਾਰਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਘੱਟਦੀ ਨਹੀਂ। ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹਉਮੈ ਅਤੇ ਵੰਡ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਪਛਾਣਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਇਕੋ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਵਰਤਾਰੇ ਦਾ ਭਾਗ ਹਾਂ। ਇੱਥੇ, ਬਾਹਰੀ ਚਿੰਨ੍ਹ ਆਪਣਾ ਅਰਥ ਗੁਆ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਸਿਰਫ ਸਾਡੀ ਸਾਂਝੀ ਚੇਤਨਾ ਦਾ ਤੱਤਸਾਰ ਅਤੇ ਨਿਰਮਲਤਾ ਹੀ ਇਸ ਖੰਡ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਜੌ ਰਾਜੁ ਦੇਹਿ ਤ ਕਵਨ ਬਡਾਈ ॥

ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਰਾਜ ਵੀ ਮਿਲ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਕੀ ਮਹਾਨਤਾ ਹੈ? ਇਹ ਭਾਵ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰੁਤਬਾ, ਸਤਾ, ਜਾਂ ਦੌਲਤ ਅਸਥਾਈ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿਸੇ ਦੇ ਅਸਲ ਅੰਤਰੀਵੀ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਯੋਗਦਾਨ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ।

ਜੌ ਭੀਖ ਮੰਗਾਵਹਿ ਤ ਕਿਆ ਘਟਿ ਜਾਈ ॥੧॥

ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਭੀਖ ਮੰਗਣ ਦਾ ਮੁਹਤਾਜ਼ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਅਸਲ ਵਿਚ ਕੀ ਗੁਆਉਂਦਾ ਹੈ? ਇਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ, ਨਿਮਰਤਾ ਅਤੇ ਬਿਬੇਕ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ, ਭਰਪੂਰਤਾ ਅਤੇ ਘਾਟ ਇਕੋ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ। (੧)

ਤੂੰ ਹਰਿ ਭਜੁ ਮਨ ਮੇਰੇ ਪਦੁ ਨਿਰਬਾਨੁ ॥

ਮੇਰੇ ਮਨ, ਤੂੰ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨ ਲਈ, ਸਰਬਵਿਆਪੀ ਊਰਜਾ ਦੀ ਸਰਵਵਿਆਪਕਤਾ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ। ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਿਲੀ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਵਰਤਮਾਨ ਪਲ ਵਿਚ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਬਦਲਦਾ ਹੈ। (੧)(ਠਹਿਰਾਉ)

ਬਹੁਰਿ ਨ ਹੋਇ ਤੇਰਾ ਆਵਨ ਜਾਨੁ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਰੂਹਾਨੀ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਨਿਗਾਸ ਦੇ ਨਿਰੰਤਰ ਚੱਕਰ ਨਹੀਂ ਆਉਣਗੇ। ਇਹ ਭਾਵ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲਾਭ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨ, ਭਾਲ ਅਤੇ ਭਟਕਣਾਂ ਦੀਆਂ ਬੇਅੰਤ ਭਾਵਨਾਵਾਂ, ਬਿਬੇਕ ਦੇ ਉਭਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। (੧)(ਠਹਿਰਾਉ)

ਸਭ ਤੈ ਉਪਾਈ ਭਰਮ ਭੁਲਾਈ ॥

ਹੋਂਦ ਦਾ ਹਰ ਤੱਤ ਸਰਵ ਵਿਆਪਕ, ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਰਚਨਾਤਮਕ ਸਤਾ ਤੋਂ ਉੱਭਰਦਾ ਹੈ; ਫਿਰ ਵੀ ਸਾਡੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਭਰਮ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਭਾਵ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੱਸਦੇ ਸੋਮੇ ਨੂੰ ਭੁੱਲਣਾ ਹੀ ਹਉਮੈ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ।

ਜਿਸ ਤੂੰ ਦੇਵਹਿ ਤਿਸਹਿ ਬੁਝਾਈ ॥੨॥

ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਹਕੀਕਤ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਭਾਵ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਨਿਮਰਤਾ ਅਤੇ ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਖੁਲ੍ਹਦਿਲੀ ਉਪਰ ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। (੨)

ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲੈ ਤ ਸਹਸਾ ਜਾਈ ॥

ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਸੱਚੀ ਸੂਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਸ਼ੰਕੇ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਭਾਵ ਏਕਮ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ 'ਤੇ ਅਲਹਿਦਗੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਅਲੋਪ ਹੋਣ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ।

ਕਿਸੁ ਹਉ ਪੂਜਉ ਦੂਜਾ ਨਦਰਿ ਨ ਆਈ ॥੩॥

ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਦੇਖ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਹੋਰ ਕਿਸਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ? ਇਹ ਭਾਵ ਏਕਤਾ ਪ੍ਰਤੀ ਪੂਰਨ ਸਮਰਪਣ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸਾਧਕ ਅਤੇ ਦਾਤ ਇਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। (੩)

ਏਕੈ ਪਾਥਰ ਕੀਜੈ ਭਾਉ ॥

ਇਕ ਪੱਥਰ ਦੀ ਪੂਜਾ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ; ਇਹ ਭਾਵ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਸੱਚ ਦੀ ਥਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਦੈਵੀਤਵ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਦੂਜੈ ਪਾਥਰ ਧਰੀਐ ਪਾਉ ॥

ਦੂਸਰੇ ਪੱਥਰ ਨੂੰ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ ਮਿੱਧਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤੱਥ ਇਸ ਭਾਵ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਦੈਵੀਤਵ ਚੁਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਵਿਛੋੜੇ ਖਤਮ ਹੋਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਹੋਰ ਵੱਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜੇ ਓਹੁ ਦੇਉ ਤ ਓਹੁ ਭੀ ਦੇਵਾ ॥

ਜੇਕਰ ਇਕ ਦੈਵੀ ਰੂਪ ਹੈ, ਤਾਂ ਫਿਰ ਦੂਜਾ ਵੀ ਦੈਵੀ ਰੂਪ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੈ?

ਕਹਿ ਨਾਮਦੇਉ ਹਮ ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵਾ ॥੪॥੧॥

ਨਾਮਦੇਵ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਸਰਬ-ਹਾਜ਼ਰ ਊਰਜਾ ਦੀ ਸਰਵਵਿਆਪਕਤਾ ਪ੍ਰਤੀ ਸਮਰਪਿਤ ਹਨ। ਸਰਵਵਿਆਪਕਤਾ ਪ੍ਰਤੀ ਇਹ ਸ਼ਰਧਾ ਪੂਜਾਪੱਧਤੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਵੱਲ ਮੋੜਦੀ ਹੈ, ਰਸਮੀ ਵਿਧਾਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸੱਚਾਈ ਵਿਚ ਜੜ੍ਹ ਲਗਾਉਂਦੀ ਹੈ। (੪)(੧)

ਤੱਤ: ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਸੂਝ-ਬੂਝ ਨਾਲ ਦਵੈਤ ਦੇ ਭਰਮ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਮਨ ਦੀ ਉਸ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਸਤੂਆਂ, ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਅਤੇ ਰੂਪਾਂ ਦੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਮੁੱਲ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਹੈਰਾਨਕੁੰਨ ਵਿਚਾਰ 'ਤੇ ਚਿੰਤਨ ਕਰੋ ਕਿ ਇਕ ਪੱਥਰ ਨੂੰ ਪੂਜਾ ਲਈ ਸਤਿਕਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੂਜਾ ਪੱਥਰ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ ਮਿੱਧਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਦੋਵੇਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਇੱਕੋ ਹੀ ਸਮੱਗਰੀ ਤੋਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਉਸ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਸੋਚ ਦੀ ਘਾਟ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਉਪਰ ਗਲਤ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਦੀ ਗੂੜ੍ਹ ਪਾਨ ਚੜ੍ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸਿਰਜਦਾ ਅਤੇ ਵਿਗਾੜਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਅਸਲ ਤੱਤਸਾਰ ਵਿਚੋਂ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਉਦੋਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਵਿਛੋੜੇ ਦੀ ਉਲਝਣਾਂ ਭੰਗ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਸਾਰੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਬੁਨਿਆਦੀ ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਕਦਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਸਬਦ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਨਇੰਦਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਅਮਰਦੀਪ ਸਿੰਘ

Oneness In Diversity Research Foundation

ਵੈੱਬਸਾਈਟ: **OnenessInDiversity.com**

ਈਮੇਲ: **onenessindiversityfoundation@gmail.com**